

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO TARYBA

Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrui
prie Sveikatos apsaugos ministerijos
kristina.baltrusaitiene@nvsc.lt; info@nvsc.lt

2025-04-29 Nr.25-072

DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ (TAIS NR. 25-6416; 25-6412; 25-6413)

Susipažinę su pateiktais derinti Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo Nr. IX-886 15 ir 41 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 41¹ straipsniu įstatymo projektu (toliau – VSPĮ projektas), Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymo Nr. VIII-529 5, 9 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Aplinkos monitoringo įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 45¹ straipsniu įstatymo projektu (toliau – ANK projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai), teikiame toliau nurodomas pastabas bei pasiūlymus.

1) Aplinkos monitoringo įstatymo projektu siūloma numatyti pareigą ūkio subjektams, tarp jų ir žemės ūkio, vykdyti aplinkos kvapų monitoringą pagal sveikatos aplinkos ministro nustatyta tvarka parengtas, suderintas ir patvirtintas ūkio subjektų kvapų aplinkos monitoringo programas. Įstatymų projektų Aiškinamajame rašte nurodoma, kad ūkio subjektų kvapų aplinkos monitoringo poreikį sąlygoja tai, jog „*Kvapų sąlygose nustatomos leidžiamos kvapo emisijos iki ūkinės veiklos pradžios yra apskaičiuojamos teoriškai, todėl įmonėms jų nestebint, neaišku, ar jos užtikrina atitiktį Higienos normos reikalavimams, ar nėra reikalingos papildomos kvapų valdymo sąlygos, įskaitant leidžiamų kvapo emisijų patikslinimą*”. Aiškinamajame rašte taip pat nurodoma, kad „*<...> kvapų koncentracijos nustatymo tyrimai ir modeliavimas yra labai brangūs <...>*“ bei trunka ilgiau nei Viešojo administravimo įstatyme nustatyti skundų nagrinėjimo terminai.

Vertinant pastarąsias aplinkybes, matyti, kad Aplinkos monitoringo įstatymo projektu siūlomais pakeitimais, pagal kuriuos taps privalomu kvapų aplinkos monitoringas, žemės ūkio subjektams ne tik bus padidinta administracinė našta (t. y. reikės pasirengti ūkio subjektų kvapų aplinkos monitoringo programą, ją suderinti, patvirtinti, teikti monitoringo ataskaitas ir t.t.), bet, taipogi, padidės ir finansinė našta (kaip nurodoma Įstatymų projektų Aiškinamajame rašte - „*kvapų koncentracijos nustatymo tyrimai ir modeliavimas yra labai brangūs*“, tyrimų bei modeliavimo atlikimas užtrunka ilgai). Tačiau dėl Aplinkos monitoringo įstatymo projektu siūlomų pakeitimų žemės ūkio subjektams kilsianti papildoma **administracinė** bei **finansinė našta** santykyje su siekiama nauda (kuri, be kita ko, net nėra aiškiai įvardinta Įstatymo projektų rengėjų) **Aiškinamajame rašte išvis nėra vertinama**. Todėl nėra aišku, kokias papildomas išlaidas patirs žemės ūkio subjektai dėl pareigos vykdyti kvapų aplinkos monitoringą; ar šios išlaidos bus pagrįstos ir proporcingos, ypač turint omeny tai, kad gyventojai dėl kvapų gali skųstis net ir tokiais atvejais, kai kvapų valdymo pažeidimai nėra daromi, o pareigą vykdyti kvapų monitoringą planuojama susieti su gyventojų skundais ir pan.

Be to, Aiškinamajame rašte nurodoma, kad „*planuojama įpareigoti stebėti taršos kvapais šaltiniuose leistinus išmetamus kvapų kiekius (kvapo emisijas) įmonėms, kurios pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 19¹ ir 19² straipsnius privalo gauti TIPK leidimą ar taršos leidimą su Centro nustatytomis kvapų valdymo sąlygomis; planuojama, kad kvapų aplinkos monitoringo apimtyje atliekami kvapo emisijų tyrimai bus privalomi tik pradedant didžiausių kvapų šaltinių naudojimą (per pirmus metus) ir gavus gyventojų skundus dėl kvapų, sklindančių iš įmonių veiklos vykdymo vietų (taršos šaltinių)*”. Pagal pastaruosius ir kitus Aiškinamajame rašte

pateiktus paaiškinimus, kyla daugybė neaiškumų ir neapibrėžtumų dėl siūlomo teisinio reglamentavimo, pavyzdžiui:

- kokių būdu turės būti vykdomas monitoringas, jei planuojama, jog „kvapo emisijų tyrimai bus privalomi tik pradedant didžiausių kvapų šaltinių naudojimą (per pirmus metus)“; ar, visgi, monitoringas apsiribos tik vienkartinio kvapo emisijų tyrimų atlikimu?

- kokie šaltiniai bus laikomi „didžiaisiais kvapų šaltiniais“ ar, visgi, visi ūkio subjektai, kurie „privalo gauti TIPK leidimą ar taršos leidimą su Centro nustatytomis kvapų valdymo sąlygomis“ privalės vykdyti monitoringą;

- ką reiškia „gavus gyventojų skundus dėl kvapų, sklindančių iš įmonių veiklos vykdymo vietų (taršos šaltinių)“, t. y. ar pakaks tik vieno gyventojų skundo, kad ūkio subjektui kiltų pareiga vykdyti monitoringą, ar, visgi, turės būti daugiau skundų – jei taip, tai kiek? Ar aptariama pareiga kils tik esant pagrįstiems skundams, ar nepriklausomai nuo skundo pagrįstumo? Ir t.t.

Pastarieji neaiškumai ir neapibrėžtumai taip pat neleidžia tinkamai suprasti ir įvertinti siūlomo teisinio reglamentavimo, neabejotinai sąlygosiančio papildomą administracinę ir finansinę naštą.

2) VSPĮ projektu siūloma VSPĮ papildyti nauju 41¹ straipsniu ir jame numatyti pareigą asmenims „apmokėti vykdant kvapų kontrolę atliktų laboratorinių tyrimų ir kvapo sklaidos modeliavimų išlaidas, jeigu šios kontrolės metu patvirtinama, kad viršijama didžiausia leidžiama kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore ir (ar) viršijamos taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime ar taršos leidime nustatytos taršos šaltiniuose leistinos kvapo emisijos“.

Reikalavimas kompensuoti valstybės patirtas atliktų laboratorinių tyrimų ir kvapo sklaidos modeliavimų išlaidas, kaip paminėta aukščiau šiame rašte, galėtų būti svarstomas tik tuo atveju, jei būtų išspręstas vieningos kvapų vertinimo (įskaitant, leidimo normatyvų nustatymo) bei kvapo taršos šaltinio sklaidos aplinkos ore skaičiavimo metodikos (tvarkos, gairių ar pan.) klausimas ir pagal pastarąją metodiką būtų nustatyti (jei reikia, pakoreguoti) kvapo taršos normatyvai ūkio subjektų leidimuose bei, atitinkamai, pagal šią metodiką būtų atliekama kvapų valdymo kontrolė. Nesant vieningos metodikos (tvarkos, gairių ar pan.) ūkio subjektai ir kontroliuojančios institucijos skirtingai interpretuoja tą pačią situaciją, skirtingai vertina taršą kvapais, dėl ko itin dažnai kyla ginčai dėl faktinės taršos vertinimo rezultatų. Todėl siūlomas naujas teisinis reguliavimas neabejotinai sukels papildomų ginčų, dėl kurių, vėlgi, bus bereikalingai eikvojami ūkio subjektų, kontroliuojančių institucijų ir teismų resursai.

3) Dėl šio rašto 2 punkte nurodytų argumentų negalima sutikti ir su ANK projektu siūlomais pakeitimais, pagal kuriuos galės būti taikoma administracinė atsakomybė už kvapo normatyvo pavieniam taršos šaltinyje viršijimą, nors didžiausia leidžiama kvapo koncentracija gyvenamosios aplinkos ore nėra viršijama. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu nėra aiškios, vieningos kvapų vertinimo, leidimų normatyvų nustatymo bei kvapo taršos šaltinio sklaidos aplinkos ore skaičiavimo metodikos (o ją įteisinus, gali būti reikalingas pereinamasis laikotarpis leidimų sąlygų patikslinimui), papildomų sankcijų asmenims įteisinimas tik sukels naujus teisinius ginčus, kurie pareikalaus valstybės ir ūkininkų administracinių bei finansinių resursų, o ne prisidės prie ANK projektu siekiamų ir Aiškinamajame rašte nurodomų tikslų (t. y. kvapų mažinimo ir kitų kvapų valdymo reikalavimų laikymosi užtikrinimo) įgyvendinimo.

Susipažinus su minėtu Projektu, susidaro įspūdis, kad administracinis mechanizmas ir biurokratinė našta jį įgyvendinus drastiškai išaugtų. Tai prieštarautų LR Vyriausybės programoje įtvirtintiems siekiams mažinti biurokratinę naštą. Todėl Lietuvos žemės ūkio taryba, atstovaujanti apie 90 proc. prekinę produkciją gaminančių ūkių ir jungianti 11 įvairius sektorius atstovaujančias organizacijų, tokiems planams nepritaria.

Lietuvos žemės ūkio tarybos pirmininkas

Jonas Vilionis